

Vlastnické právo vs. „veřejný zájem“

Josef Šíma
Liberální institut, Praha
sima@libinst.cz

Dovolte mi využít mimořádné příležitosti být jedním z přednášejících v rámci na věhlasu získávajících čtvrtletních přednášek Konzervativního institutu „Conservative Economic Quarterly Lecture Series“, abych se pokusil zamyslet nad úlohou klíčového stavebního kamene společenského řádu – vlastnictvím. Provedu tak částečně z pohledu ekonomie, tedy disciplíny, které se primárně věnuji; ovšem zabrousím také do oblasti politické filosofie, kde se pokusím připomenout tradiční konzervativní pohled, na nějž se dnes často zapomíná. Doufám, že se mi podaří tyto dvě sféry spojit a předložit tak argumenty ve prospěch obrany konzervativního a ekonomického přístupu k vlastnictví (čímž učiním za dost názvu celé přednáškové série), a budu tak moci ukázat, jakým směrem by měly směřovat reformní kroky v zemi, která chce stavět na smysluplné ekonomické organizaci a konzervativních hodnotách.

Aniž bych si chtěl činit nárok na určení té „pravé“ podstaty konzervatismu, u příležitosti této přednášky jsem se vrátil k několika knihám konzervativních autorů a rozhodl jsem se konfrontovat dnešní realitu s dílem jednoho inspirativního autora, který zemřel v roce 1972 (roce mého narození). Brzy si tedy budeme připomínat 35 let od této události. Mám na mysli Franka S. Meyera a obzvláště jeho knihu z roku 1962 „In Defense of Freedom“ nesoucí podtitul Konzervativní krédo.¹ Toto dílo patří v konzervativních kruzích stále mezi nejčtenější knihy a my se na něj budeme stran konzervativních názorů v následujícím textu odvolávat. Koneckonců, konzervativcům by nemělo být nikterak proti mysli „neplout na módní vlně“, zachovat si jistý odstup od aktuálního vývoje na poli své doktríny a vrátit se ke starší, byť moderní knize, jejímiž ambicemi bylo identifikovat smysl konzervatismu.

Vlastnictví jako základ míru a prosperity

Dnes žijeme ve zcela mimořádné době – žijeme déle a lépe než kdy dříve.² Užíváme si kvality života, již se v minulosti netěšili ani ti nejbohatší lidé na zemi. Nikdo jiný než ekonomové nevysvětlil lépe, že nejde o náhodu. Zatímco téměř každého jako první napadne, že rozhodujícím faktorem tvorby bohatství je klima, dostupnost přírodních zdrojů, geografická poloha apod., není pochyb o tom, že *společenské* faktory daleko zastiňují faktory přírodní.³ Je zjevné, že bez ohledu na vrtochy přírody a klimatu prosperují ty a pouze ty společnosti, ve kterých existuje jistý *řád*. Pouze při existenci společenského řádu a smysluplné ekonomické organizace vede každodenní úsilí lidí vyrovnat se s nástrahami přírody k všeobecné prosperitě. Adam Smith nám ve svém

¹ Meyer, Frank S.: *In Defense of Freedom: A Conservative Credo*, Henry Regnery Company, 1962

² Norberg, Johan: *Globalizace*, Alfa Publishing, 2006; Lomborg, Bjorn: *Skeptický ekolog*, Dokořán a Liberální institut, 2006.

³ Rosenberg, Nathan a Birdzell, L. E. Jr.: *How the West Grew Rich*, Basic Books, 1985; Raico, Ralph: “Capitalism and the historians: The myths of capitalism“ v Bouillon, Hardy: *Do Ideas Matter?*, The Centre for the New Europe, 2001.

Bohatství národů před 230 lety vysvětlil, jakým způsobem dochází k tvorbě prosperity a jak – pro mnohé protiintuitivně – slouží snaha o dosažení vlastního prospěchu k velkému užítku ostatních. K vlastnímu zbohatnutí může totiž dojít pouze tehdy, jsou-li pro ostatní vyráběny užitečné věci a jsou-li jim poskytovány užitečné služby. Snaha o vlastní dobro je transformována do produkce „veřejného dobra“, dobra veřejnosti. (Úsilí o vlastní dobro samozřejmě nikterak nevyklučuje lidské ctnosti, pomoc ostatním apod. – viz také Smithova Teorie mravních citů.⁴)

Zmíněná transformace vlastního zájmu v obecné dobro však neprobíhá vždy. Jejím předpokladem je existence společenského řádu, který nabízí bezkonfliktní, tedy mírové soužití lidí. Vzácnost totiž vytváří nejen nutnost (ekonomické) volby, ale také nutnost objevit pravidla mírové, bezkonfliktní existence. A prázákadem tohoto řádu je jeden jediný koncept – *vlastnictví*. Kdykoli společnosti začaly vlastnictví pošlapávat či ignorovat, kdykoli začaly „vzkvétat“ predátorské aktivity, ať již soukromé či státní, na úkor aktivit produktivních, společenský řád se rozpadl a společnost ztratila své civilizační kvality, tj. schopnost udržovat mír a produkovat bohatství - učinila krok zpět k historickému standardu – chudobě. To si lidé často velmi dobře uvědomovali a instituce vlastnictví byla po právu – tak jako např. v Evropě v 18. a 19. století - vyzdvížena do téměř posvátných výšin.⁵ Kde není vlastnictví, nemůže existovat ekonomický rozvoj, neboť nemůže probíhat smysluplná (ekonomicky racionální) dělba práce, shrnoval Ludwig von Mises⁶, a „kde není vlastnictví, není spravedlnosti“, doplňoval ve své knize *Osudná domýšlivost* jeho žák a spolubojovník za uznání klíčového významu vlastnictví Friedrich August Hayek⁷.

Shrňme tedy: vlastnictví dává lidem prostor, v němž mohou vykonávat svou svobodu bez nutnosti získávat souhlas ostatních. Součástí této svobody je výroba – zapojení vlastních dovedností do procesu, jehož výsledkem je vytvoření věcí, které mohou uspokojovat přání, a tedy zlepšovat život ostatních lidí. Dochází k otevření prostoru pro směnu, z níž mají všichni účastníci prospěch. Vzniká trh a tržní ceny, jež umožňují lidem najít místo ve spleťtých výrobních aktivitách, kde ostatním prospívají nejvíce, a tedy zapojit se nejlepším možným způsobem do společenské dělby práce. Tato „svépomoc“ stojí za civilizačním skokem, jenž nás „vyhnal z polí“ a uvolnil nás k výkonu užitečnějších věcí – učinil nás bankéři, inženýry, učiteli, vědci. Taková je logika společenského rozvoje.

Dobrá společnost

Není ale právě popsáný rozměr pokroku společnosti příliš plochý? Jakkoli nelze popřít existenci pozitivního dopadu ekonomického rozvoje na nejširší kruhy veřejnosti, co se týče materiálního i duchovního blahobytu posledních staletí, není potřeba ještě něčeho navíc? Samotná zóna svobodného konání vymezená hranicemi soukromého vlastnictví přeci automaticky negarantuje rozvoj správných hodnot, na nichž musí civilizovaná společnost stát.

O tom není pochyb. Ekonomická věda (která je z definice prosta hodnot a pouze vysvětluje, jak může dojít ke smysluplné ekonomické organizaci ku prospěchu všech, a jak tedy může být naplněn „veřejný zájem“, aniž by o něj někdo konkrétně usiloval) ovšem na takovou otázku odpověď dát nemůže. Tady přichází ke slovu politická filosofie, tj. např. konzervatismus a jeho

⁴ Smith, Adam: *Teorie mravních citů*, Liberální institut, 2005

⁵ Pipes, Richard: *Property and Freedom*, Alfred A. Knopf, 1999, str. 117.

⁶ Mises, Ludwig: *Liberalismus*, Liberální institut, 1998

⁷ Hayek, F. A.: *The Fatal Conceit*, The University of Chicago Press, 1988

hledání kritérií dobré společnosti. Setkáváme se s tvrzením, že „objektivně existují hodnoty, jež jsou založeny na neměnné podstatě bytí a dávají nám kritéria morálního myšlení a konání“ (Meyer, str. 3). Tedy že člověk bez patřičné „výbavy“ může konat dobro, ale také zlo; že může být ctnostný, nebo méně ctnostný atd.; a že toto rozlišení na dobro a zlo, ctnost a neřest není identifikovatelné pouhým srovnáním s existující legislativou, nýbrž existuje nezávisle na ní. Dobrá společnost se pozná podle toho, že lidé dobro volí. Nikoli „politicky“ ve volbách, ale že se dle správných zásad rozhodují ve svém každodenním životě. „Lidé nemohou být přinuceni chovat se ctnostně. Je pravda, že v jisté míře je možné je přinutit, aby jednali, jako kdyby byli ctnostní. Ale ctnost je plodem správně užitě svobody.“ (Meyer, str. 66) Dobrá společnost je možná jen tehdy, „když společenský a politický řád garantuje podmínky, ve kterých se člověk může svobodně rozhodovat; a kde intelektuální a morální vůdci, jakási „kreativní menšina“, má pochopení a představu o udržení prestiže tradic a rozumu, a tedy udržení intelektuálního a morálního řádu ve společnosti“. (Meyer, str. 69) Pak je možné na jedné straně obhajovat nutnost přijetí klasických, konzervativních receptů pro společenský rozkvět – tedy „stejně právo všech lidí nebýt terčem útoku proti životu, svobodě a vlastnictví“ (Meyer, str. 9) – a zároveň obhajovat morálku, odpovědnost a neměnné hodnoty, ke kterým by lidé měli směřovat.

Politizace veškerého života

Podívejme se nyní, co je alternativou k realistickému uznání úlohy garance vlastnictví jako základu řádu a prosperity a uznání role „kreativních menšin“, jež budou kultivovat úroveň morálky ve společnosti. Jedinou další možností je porušení nedotknutelnosti soukromého vlastnictví ve „veřejném zájmu“ a „kultivace společnosti“ státem, politiky, většinami. Tedy situace, v níž žijeme dnes. Je sice pravda, že jsme se již vymanili z perverzních praktik socialistické zvěle, ale respekt k vlastnictví nebyl rozkladem socialistického systému zdaleka obnoven. Jak si konzervativci velmi dobře uvědomují, název systému nijak fundamentálně nemění podstatu existujících problémů. „Ti, kdo mají v rukou státní moc, ji drží výlučně a uplatňují ji nad zbytkem společnosti, ať již je tato moc potvrzena dědičným právem, pozemkovým vlastnictvím, bohatstvím nebo demokratickým hlasováním“ (Meyer, 94)

A proto, ať se nacházíme v jakémkoli systému, v němž je jakýmkoli způsobem narušeno vlastnictví a následně jakkoli definován veřejný zájem, vyvstávají problémy ohrožující společenský řád. Někdo totiž získává privilegia, jež druzí nemají. Někdo může cizí vlastnictví porušit, zatímco původní vlastník musí tento útok strpět. Přestává existovat rovnost, vzniká násilí a konflikt. Jednoduše řečeno, vytvářejí se privilegované skupiny lidí, jež parazitují na druhých. Jak uvádí Frank Meyer ve svém Konzervativním krédu: „Jakmile stát vstoupí do ekonomické oblasti; jakmile stát vytvoří pozitivní pravidla, jak by lidé měli žít, jež jdou za zachování základních podmínek svobodného řádu; jakmile na sebe stát vezme úlohu vzdělávat děti či pojišťovat proti rizikům života – každý takový krok přisívá k upevnění jeho monopolu na použití síly v podobě násilí prostřednictvím kontroly ekonomického, společenského a ideologického života.“ (Meyer, str. 99) Politizace ekonomického a společenského života je nejkratší cestou k rozpadu tradičních společenských struktur, jež budou nahrazeny institucemi státními. Nastává vláda davu či vláda zájmových skupin namísto nezastupitelné role – po zásluze respektovaných a společnost kultivujících – „kreativních menšin“. Ekonomové často používají konceptu „vytěšňování“, kterým přesně toto popisují. Státní investice vytěšňují investice soukromé, státní centralizované systémy nahrazují tradiční decentralizované systémy, ať již hovoříme o sociálních či zdravotních systémech. No a státní školský systém nejen vytěšní soukromé školství, ale hlavně

pomůže šířit propagandu a obhájit důvod své existence a nemožnost reformy ostatních systémů. Stát „daní nezávislé a utrácí, aby vytvořil závislé, pomocí oslabení jedněch a posílení druhých udržuje moc byrokratické elity“ (Meyer, str. 111). Stačí se rozhlédnout, jak se celá společnost politizuje a dostává pod vliv byrokracie na straně jedné a „veřejného mínění“ na straně druhé. Těžko v takovém systému hledat konzervativní akcent na morálku a principy ctnostného života. Zbývá pouze politika.⁸

Velmi trefně o politizaci společenského života – vstupu státu a politiky do oblastí, kam nepatří – díky „perverzi práva“, jež následně vede ke konfliktu a volání po „právu na pomoc v jakékoli nouzi“, kterou mají samozřejmě ostatní povinnost zaplatit, hovoří ve svém slavném dílku „Zákon“ Frédéric Bastiat:

„Jsou-li pravomoci vlády omezeny pouze na potlačování nespravedlnosti, je její odpovědnost za naše trápení a strádání stejná jako odpovědnost za změny počasí.

Povstali snad někdy lidé proti odvolacímu soudu jen proto, aby si zajistili vyšší mzdy, bezplatný úvěr, výrobní nástroje, příznivá cla nebo nové zaměstnání? Každý si je dokonale vědom toho, že takovéto věci nejsou v pravomoci odvolacího soudu, a pokud by vláda zajišťovala jen to, co skutečně zajišťovat má, každý by si brzy uvědomil, že to není v pravomoci zákona jako takového.

Ale vytvořte zákony podle principu bratrství – tvrdte, že všechno dobro i zlo pochází ze zákona; že zákon je odpovědný za veškeré neštěstí jednotlivců a za nerovnost mezi nimi. Otevřete tím dveře nekonečným stížnostem, zlobě, problémům a revolucím.“

Řečeno moderní terminologií, vytvořte veřejnou politiku XY, formulujte „veřejný zájem“ na osudu zemědělců, malých firem, vývozců, „veřejný zájem“ na cenách ropy a plynu, výši nájmu atd. a lidé budou každý svůj neúspěch a každý svůj zvýšený výdaj chápat jako porušení svých „práv“, jako selhání vlády při obraně svých zájmů, jako důvod zvolit příště někoho, kdo toto nedopustí a z peněz ostatních zajistí vaši spokojenost. Na rozdíl od společenské harmonie a respektu k vlastnictví se ocitáme v realitě systematického porušování vlastnického práva, jehož důsledkem je všeobecná nespokojenost, pocit bezpráví a snaha téměř každého získat pomocí predátorských praktik více „veřejného zájmu“ na svou stranu.

Politika jako nositelka hodnot dobré společnosti?

Konzervativci ví že, společnost musí mít jistý vnitřní řád; že nelze mít plán na změnu existujících problémů, aniž bychom měli jakýsi opěrný bod; že, jak říká Meyer, „bez jakési podstaty ideální představy o tom, co je to dobrá společnost, bez cíle, o jehož přibližné dosažení se můžeme snažit politickou činností, neexistuje žádný základ, jak odlišit dobro od zla konkrétních alternativ, jež se neustále objevují.“ (Meyer, str. 7) Že tedy existují v lidském životě a v lidské společnosti jisté osvědčené či „normální“ věci, ale i věci náhodné či anomální, které přirozený řád ruší. Jak ve své knize uvádí profesor H. H. Hoppe, takovými rušivými anomáliemi mohou být „zemětřesení a hurikány, nemoci, škůdci, netvoři a bestie, dvouhlaví koně či čtyřnozí lidé, mrzáci a idioti, válka, dobývání a tyranie“.⁹ Právě ze schopnosti formulovat vizi dobré společnosti, jež spočívá v uznání

⁸ Viz více v Higgs, Robert: *Politická ekonomie strachu*, Alfa Publishing, 2006.

⁹ Hoppe, H. H.: *Democracy: The God That Failed*, Transaction Publishers, 2003, str. 187

„normálností“, a nikoli anomálií za její pevný a osvědčený základ, vychází také konzervativní akcent na klasičtější rodinu vychovávající děti, domácnost, ve které má každý člen své povinnosti, a na ony Meyerem zmiňované společnost kultivující „kreativní menšiny“. Alternativou je totiž, jak jsme si již řekli, vláda většin, privilegovaných a zájmových skupin a především všudypřítomná politika.

Stát ale nedokázal poskytnout kvalitně, jak víme z vlastní zkušenosti, ani ty nejjednodušší věci. Obvykle produkuje konflikt, bezpráví a předražené pseudoslužby, nikoli ušlechtilé věci, které činí společnost společností. Téměř každou nespravedlnost lze schovat za prosazování tzv. veřejného zájmu – vyvlastnění kvůli stavbě silnice, ale i obyčejné továrny; vyhnání zahraničních dělníků kvůli pseudoekonomickému argumentu tzv. ochrany trhu práce; povinnou vojenskou službu; povinný nákup registračních pokladen; nepovolení fungování soukromé školy; zákaz domácího vyučování dětí atd. – v nekonečném seznamu opatření. Ekonomové již minimálně půl století díky příspěvkům tzv. teorie veřejné volby či rakouské ekonomické školy vysvětlují, že i kdyby něco jako veřejný zájem bylo, nelze jeho naplnění dosáhnout skrze politickou volbu. Logika politického rozhodování je neúprosná. Lidé, kteří z pozice svých politických funkcí rozhodují, co se bude učit ve školách, jak budou vypadat penze či kolik se lidem odebere z jejich peněženek, se totiž spíše než „veřejnému zájmu“, tj. blahu společnosti, věnují propagandě, zvyšování své politické prestiže, moci a stavu svých účtů!

Je bláhové se domnívat, že chyba je v konkrétních politicích, kteří jsou buď sami špatní nebo mají špatné rádce a že jednou bude na to správné místo vynesena osoba, která naordinuje ctnost a porazí ostatní zkorumpované politiky. Ne nadarmo F. A. Hayek nazval jednu ze svých kapitol ve slavné knize *Cesta do otroctví* „Proč se ti nejhorší dostanou na vrchol“. Zběžný pohled na svět okolo nás nám ukazuje, že se u Hayeka nejednalo jen o planou akademickou úvahu a že Hayek nebyl daleko od pravdy.

Veřejný zájem existuje!

Lze tedy vůbec najít a definovat opravdový veřejný zájem, který by nebyl pouze „zájmem“ jedněch proti „zájmu“ druhých? Při shrnutí své knihy *Property and Freedom*, která se zabývá evolucí a významem soukromého vlastnictví, píše harvardský profesor Richard Pipes, že „antropologie nezná společnost, která by nestála na soukromém vlastnictví..., což znamená, ...že nejde o pouhou „zákonem danou“ či „konvenční“, ale o „přirozenou“ instituci“.¹⁰ Ochrana soukromého vlastnictví je tedy navýsost konzervativním požadavkem. Je to jediný smysluplně definovaný „veřejný zájem“, neboť vytváří pevný základ společenského řádu, namísto aby společnost rozdělval na privilegované a neprivilegované. Otevírá prostor pro kultivaci dobré společnosti, kteroužto schopností se měří civilizační pokrok.

Dobře naplněný „veřejný zájem“, spočívající v ochraně vlastnictví, je schopen řešit celou škálu dnešních problémů, jež si lidé dnes – typicky kvůli znárodnění těchto problémů – se soukromým vlastnictvím nikterak nespojují. Zároveň se nejedná o nějaký moderní experiment, ale o osvědčené metody řešení problémů vyplývajících z lidské interakce.

- Ochrana soukromého vlastnictví, její posilování a vynucování je ochranou proti zločinu všeho druhu (soukromého i veřejného).

¹⁰ Pipes, Richard: *Property and Freedom*, Alfred A. Knopf, 1999, str. 116.

- Soukromé vlastnictví dokáže chránit životní prostředí a sebemenšímu vlastníkovvi dává prostor pro ochranu přírody (ke které není třeba politického souhlasu většiny, a je tedy mnohem pravděpodobněji a levněji uskutečnitelná).
- Smluvní svoboda, jež je extenzí soukromého vlastnictví, dokáže zajistit pro všechny zúčastněné strany přijatelné podmínky obchodu, ať již se jedná o vztah pracovní, úvěrový nebo o běžnou obchodní transakci.
- Soukromé vlastnictví je zárukou svobody slova a projevu (a tedy není třeba žádných dodatečných politických kvazipráv).
- Soukromé vlastnictví umožňuje rozkvět „sociálních služeb“, tedy péči o sirotky, nemocné či postižené.
- Soukromé vlastnictví řeší problém imigrace a ochrany místní kultury, krajových specifik apod. (o čemž se jinak mohou vést nekonečné politické diskuse, které nikdy k žádnému uspokojivému závěru nemohou dojít).
- Soukromé vlastnictví umožňuje navíc rozvoj pokroku, podnikatelství a inovativnosti ve všech výše uvedených oblastech a zaručuje nejrychlejší možné objevování nových problémů, jež je třeba řešit.

Je příliš jednoduché říci: sem soukromé vlastnictví nepatří, toto musí zajistit stát a jeho politici. A je neuvěřitelné, jak mnoho lidí dané tvrzení uspokojí, aniž by si uvědomili důsledky své slepé důvěry ve funkčnost takové alternativy. Ono totiž nestačí mít dobrý úmysl. Pro uskutečnění dobrého úmyslu totiž musí existovat reálný mechanismus, jak ho dosáhnout. Výsledek může být (a často i je) přesně opačný (vzpomeňme jen katastrofické dopady nejčastějších hospodářských politik od regulace nájemného přes minimální mzdu až k zestátnění školství). Ne nadarmo se říká, že cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly.

Reálný socialismus byl exemplárním příkladem ekonomicky i morálně perverzního „systému“. Proto také zlo, které představoval, bylo lidmi poměrně snadno identifikovatelné. Jeho zjevná amorálnost, násilí, na němž stál, i důsledky pošlapávání vlastnických práv byly jasně viditelné. S jeho pádem však mnoho lidí podlehl omylu, že tyto síly ničící společenský řád též vymizely. Stejně jako odstranění otrokářství neznamená konec existence otroctví v rámci jiných společenských systémů, nepředstavuje ani odstranění nejodpornějších a nejkřiklavějších způsobů porušování (vlastnických) práv socialismem konec bezpráví, jsou-li zachována menší bezpráví, méně viditelné privilegované skupiny a existuje-li méně organizovaného násilí. Jak můžeme každý den pozorovat, v našich společnostech dochází k situaci, kdy páchané křivdy a páchaná zla dostávají „demokratickou legitimizaci“. Tuto skutečnost si velice rychle uvědomují bývalí i současní národní, mezinárodní i demokratičtí socialisté, kteří se stávají halasnými zastánci řady politických opatření prováděných v rámci dnešní demokracie. Je jim totiž jasné, že skrze demokracii se jim může snadněji podařit prosazovat věci, proti kterým se dříve zdvihaly vlny oprávněného odporu. Stále znovu a znovu se objevují socialistické experimenty, dnes obzvláště mající podobu sektorového socialismu (zdravotnictví, školství, apod.), často navíc přicházející skrze

legislativu EU. Obránce soukromého vlastnictví jako základu společenského řádu se však nesmí dát zástěrkou demokracie či evropského newspeaku ošálit – musí stále hájit osvědčené principy, které zaručí mír a prosperitu. Chápe totiž, že člověk nemůže žádným způsobem hlasování, žádným způsobem „delegování moci“ získat nějaká dodatečná práva, která dříve neměl. Co je bezprávím na úrovni jednotlivce, se nemůže hlasováním jakkoli velké skupiny lidí přeměnit na „právo“ či ctnost.

Kulturně-konzervativní lidé (mezi kterými budou mimochodem jak liberálové tak konzervativci) musí spojit své síly při ochraně vlastnictví, konkurence, soukromí a svobody - v boji proti těm, kteří naivně věří ve schopnosti politiky a ignorují logiku fungování zájmových skupin, aby nikdo nemohl dětem proti vůli jejich rodičů vnucovat, tak jako je tomu dnes, výuku darwinismu, teorie relativity, předností „sociálních politik“ EU nebo cokoli jiného. Umělá politická (nikoli přirozená společenská) hierarchizace a jí produkovaná unifikace státních „služeb“ představuje ohromnou hrozbu nejen pro osud svobody obecně, ale obzvláště pro stoupence menšinových názorů, pro lidi s menšinovým (pěstěným i pokleslým) vkusem, pro lidi, kteří chtějí vést osobitý život (ve víře či bez ní), jenž se neshoduje se způsoby chování většinové populace. To je mimo jiné také poselství Konzervativního kréda vlivného konzervativního myslitele Franka Meyera.

předneseno v rámci CEQLS, Konzervativní institut, Bratislava

13/12/2006